

خواص درمانی فرآورده های زنبور عسل در طب سنتی ایران

دکتر روشنک مکبری نژاد

پزشک، متخصص طب ایرانی (MD-PhD)

مدیر گروه طب سنتی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی،

رئیس انجمن علمی طب سنتی ایران

Martin Grassberger · Ronald A. Sherman
Olga S. Gileva · Christopher M.H. Kim
Kosta Y. Mumcuoglu *Editors*

Biotherapy – History, Principles and Practice

A Practical Guide to the Diagnosis and
Treatment of Disease using Living
Organisms

 Springer

ISBN 978-94-007-6584-9 ISBN 978-94-007-6585-6 (eBook)

DOI 10.1007/978-94-007-6585-6

Springer Dordrecht Heidelberg New York London

Library of Congress Control Number: 2013940774

© Springer Science+Business Media Dordrecht 2013

BIO THERAPY

استفاده از موجودات زنده در پزشکی
انسانی

International Biotherapy Society

**Apitherapy
Bee Venom
Therapy**

Ichthyotherapy

Maggot Therapy

**Helminth
Therapy**

shutterstock.com - 1367175432

Phage Therapy

Hirudotherapy

snail therapy

Sutterstock.com

Horse Therapy

**Medicinal Use of
Animal Products**

بیوتراپی

علمی کہن یا علمی نوین؟؟!!

APITHERAPY

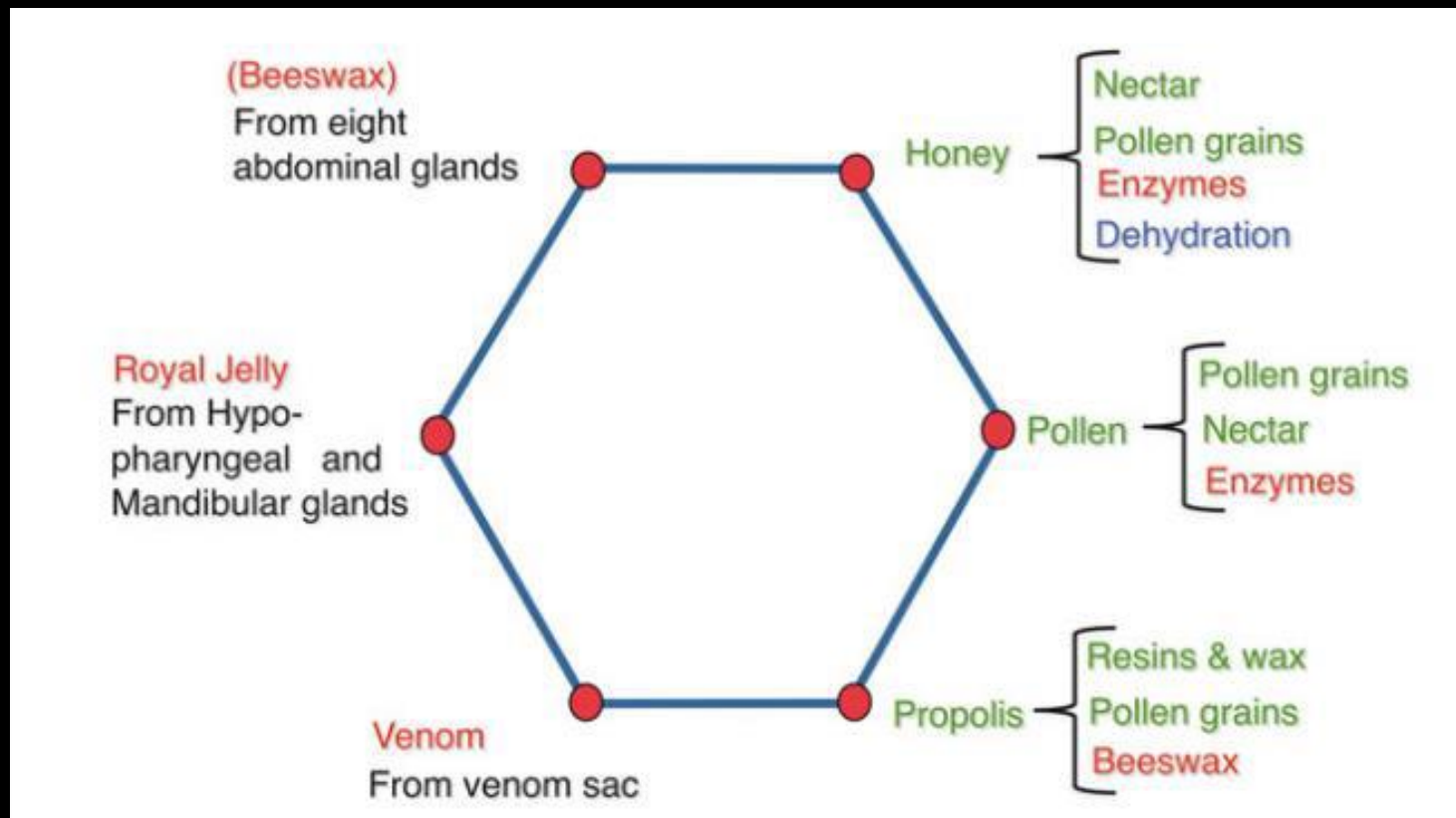
API MEDICINE

• درمان با محصولات طبیعی زنبور عسل

- زنبور عسل
- لارو زنبور عسل
- گرده
- بره موم
- موم زنبور عسل
- عسل
- ژل رویال
- زهر زنبور عسل
- نان گرده
- هوای کندو

زنبور عسل و
فرآورده های آن

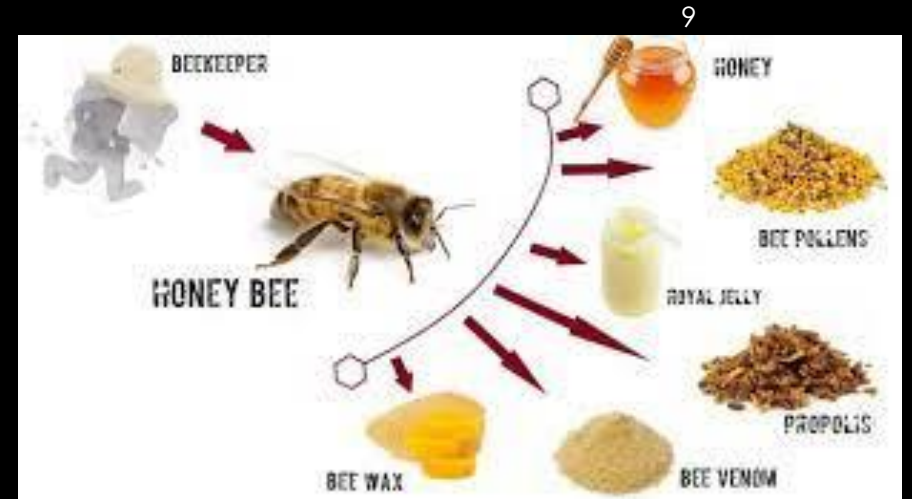
کدام فراورده را خود زنبور عسل تولید میکند؟

- عسل
- گرده
- بره موم

- ژل رویال
- زهر زنبور
- موم

محصولات زنبور عسل در کتب مرجع طب سنتی ایران

Dr Mokaberinejad

HONEY BEE

زنبور عسل

10

زنبور عسل

• مزاج: گرم و خشک

استفاده موضعی

• مفید در درد گزیدن زنبور

• از بین بردن ورم

APILARNIL

لارو زنبور عسل

12

بچه پر برنیاورده زنبور

• اگر بچه پر برنیاورده زنبور را در سایه خشک کنند و با آرد گندم و شکر مخلوط کنند، بدن را فربه می کنند.

لارو زنبور عسل یا آپیلارنیل

آپیلارنیل: دوره لارو ۳ تا ۷ روزه زنبور نر (لاروهای نر سلولهای بنیادی دارند)

• آپیلارنیل هم به صورت تازه وجود داره و هم به صورت خشک شده. تازه آن حتما باید فریز شود.

- مفید در افسردگی
- در درمان بیماری های سیستم عصبی
- افزایش قوای جنسی آقایان
- برای اختلالات اسپرم
- افزایش حجم عضلات
- کمک به پسر دار شدن
- و

- غذای کامل
- افزایش استقامت بدن در برابر بیماری ها
- افزایش انرژی بدن
- مفید در پیری زودرس
- تقویت سیستم ایمنی
- تقویت حافظه
- تنظیم چرخه قاعدگی
- در بیماری های گوارشی

بره موم PROPOLIS

15

Dr Mokaberinejad

طب سنتی: بره موم

- موم سیاهی است که رخنه‌های آشیانه را به آن مسدود می‌کنند.

- بخور او جهت سرفه کهنه

- موضعی برای اگزما

- موضعی مفید در استحکام استخوان شکسته و ضربه

بره موم PROPOLIS

- زنبورها از بره موم یا "چسب زنبور عسل" به عنوان درزگیر برای کندو استفاده می کنند.

- یکی از مکانیسم های دفاعی درختان و گیاهان ترشحات صمغ و رزین هست که گویا زنبور میداند کجاست و میرود آن را جمع آوری میکند و بره موم را درست میکند.
- زنبورها مثل سیمان در هر جای کندو از آن استفاده میکنند.

- زنبوردارها قبلا خواص بره موم را نمی دانستند حتی بره موم را بی خاصیت میدانستند و آن را از کندوها تمیز میکردند اما امروزه زنبوردارها به خاصیت آن پی برده اند.

- مهمترین کار بره موم حفاظت از کلنی زنبور عسل و کندو (حلالیت کم)
- پوشاندن دشمن خارجی با بره موم

- با اینکه بره موم چسبناک است اما زنبورها در آن تردد میکنند و چیزی به زنبورها نمی چسبد.

PROPOLIS

یکی از مهمترین محصولات آبی تراپی بره موم است ،

رنگ بره موم: رنگ های مختلفی دارد (اما نه به اندازه ی گرده)

حدود ۳۰ مدل بره موم با رنگهای مختلف در دنیا وجود دارد، بهرحال کندو هرجایی از دنیا و هر نژادی از زنبور که باشد به بره موم نیاز دارد.

رنگ این محصول بسته به مناطق مختلف متفاوت است. مثلا بره موم قهوه ای محصول کشورهای معتدل مثل اروپا و رومانی هستند. بره موم قرمز در مناطق گرم ، بره موم سبز محصول برزیل هست. بوی بسیار عالی دارد.

طعم بره موم: طعم بره موم هم بستگی به منشا گیاهی آن دارد و هم به تازگی و کهنگی. اگر بره موم تازه باشد مزه تلخ میدهد.

- بره موم مثل قهوه تلخ و مثل فلفل تند است.

خواص درمانی PROPOLIS

پر مطالعه ترین و پر تحقیق ترین ماده در حوزه آپی تراپی است. حدود ۳۰۰ ماده مختلف در بره موم وجود دارد و شناسایی شده است و بیش از ۷۰ اثر دارویی تا بحال در بره موم شناسایی شده است. بسیار مغذی است. مهمترین خاصیت بره موم : خاصیت محافظت از سلول های بدن است

- انرژی زا و مقوی
- خاصیت ضد آلرژی (البته خودش در برخی افراد آلرژن است)
- پاکسازی خون
- مانع ورود فلزات سنگین
- کمک به تولید پروتئین
- محافظت از بدن، اندام ها، بافت ها و ساختارهای سلولی
- یکی از قوی ترین محصولات طبیعی برای مبارزه با کاندیدا و برفک دهان
- افزایش قدرت تفکر
- کاهش فشارخون

- ضد باکتری،
- ضد قارچی
- ضد درد هم موضعی و هم خوراکی
- ضد التهاب
- بهبود زخم های معده
- بهبود اسهال
- بهبود اختلالات تنفسی
- مفید در افزایش کلاژن و الاستین
- مفید در بازسازی استخوان ها
- مفید در سیروز کبد

- ضد سرطانی و پیشگیری از رشد تومور، مفید در سرطان خون، بسیار مهم در مبارزه با سلول ها و بافت های سرطانی
- تنظیم سیستم ایمنی (بره موم هوشمندانه به سیستم ایمنی کمک می کند: اگر این سیستم بیش از حد "هیجان زده" باشد، بره موم آن را آرام می کند... اگر خیلی ضعیف باشد، آن را تحریک می کند!)

تجویز بره موم

- از طریق دهان، خوراکی
- از طریق بینی مانند استنشاق
- از طریق مقعد مثلا در مشکلات پروستات
- از طریق واژن
- تزریقی
- موضعی

گرده

POLLEN

22

طب سنتی: گرده

- چیزی است که در میان عسل بود.
- زنبور عسل آن را برای غذای خود و بچگان خود می‌آورد از مجموع گلها و آن رنگ های مختلف می‌باشد زرد و سرخ و سفید و بنفش

- بسیار تلخ بود و اگر در میان عسل بود عسل را تباه کند

POLLEN

• در طبیعت زنبور گرده افشانی میکند در حقیقت جمع آوری گرده ها را به بهترین نحو انجام میدهد.

گرده های زنبور در رنگ های مختلف وجود دارد، علت این تنوع رنگ به علت تنوع گل ها است و گرده های گل های مختلف طعم های مختلف دارند، مثلا گرده شیرین، گرده شور و ... هر کدام از این ها آثار فارمولوژیک متفاوتی دارند.

آقای ویلیام کرک اهل انگلستان کتابی درباره رنگ های گرده ها نوشتند و ایشون ۵۰۰ رنگ گرده را در کتاب مطرح کردند.

POLLEN

• زنبور داران حرفه ای با استفاده از سیستم تله گرده، گرده ها را جمع آوری میکنند.

خواص درمانی گرده

- بیماری های مثل آسم و برونشیت یا سرفه مزمن
- تقویت سیستم ایمنی
- درمان مشکلات مغزی
- برای افسردگی و خستگی مزمن
- برای بازسازی سیستم های عضلانی و اسکلتی، بازسازی کلاژن
- مفید در رشد قد کودکان
- مفید در نرمی استخوان و راشتیسم
- برای بیماری های پوستی و ناخن های شکسته پوست خشک آگزما، ریزش مو،
- مفید در فشار خون بالا
- مفید در دوران نقاهت جراحی
- قهرمانان ماراتون به طور مرتب گرده مصرف میکنند.
- مفید در مشکلات آموزشی در کودکان

- انرژی زا
- مفید در مشکلات قلبی
- مفید برای ورزشکارانی بویژه بعد از مسابقات برای تجدید انرژی
- تقویت اندامهای ضعیف
- محرک سیستم عصبی
- جلوگیری از یبوست
- پیشگیری از سرطان
- عضله سازی
- درمان بیماری بی اشتهایی
- تنظیم وزن
- ضد آلرژی و خودش حساسیت زا

افراد چاق که می خواهند لاغر شوند بهتر است قبل از غذا با آب بخورید و افراد لاغر برای چاقی بعد از غذا مصرف کنند

خواص درمانی گرده²⁷

- بهترین رفیق کبد گرده ی زنبور است . مفید در مشکلات کبدی
- جلوگیری از پوسیدگی دندان
- مفید در استرس
- زیادی دارند به عنوان مثال
- خواص جوان سازی
- خواص ضد افسردگی
- بهبودی عملکرد چشم
- مفید در مشکلات پروستات
- آثار ضد التهابی و ضد باکتری
- بهبودی عملکرد غده ی تیروئید
- یک خاصیت جالبی که دارد زایمان را تسهیل میکند
- اگر هم پدر و هم مادر مصرف کنند خطر بیماری های ژنتیکی را کاهش میدهد.
- حفاظت بالایی در مقابل آثار منفی شیمی درمانی
- افزایش قدرت جنسی مردان و زنان
- ضد دیابت
- مفید در زخم معده
- و ...

- نقویت مویرگ ها مثلا در خونریزی لثه
- کاهش فشار خون بالا
- کمک به هضم غذا
- برای کاهش اسهال
- کمک به درمان انگل های روده در کودکان
- مفید در اختلال، التهاب و سرطان پروستات
- درمان قاعدگی دردناک
- مفید در یائسگی زودرس
- مفید در اختلالات اسپرم
- مفید در بیماری های مثانه و عفونت های ادراری کمک کنه
- برای درمان کم خونی همراه با ژل رویال بسیار مفید است.
- کمک به درمان زخم های واریسی

نحوه تجویز گرده

- خوراکی
- شیاف مقعدی در مشکل پروستات
- از طریق زیر زبان یا لوله هم میشه در بیماری که توانایی بلع ندارد
- موضعی
- و ...

• افرادی که عادت بدی در خوردن شیرینی ها دارند میتوانند به همراه شیرینیجاتی که مصرف میکنند گرده گل هم مصرف کنند،

• بهتر است در ابتدا با مقادیر ناچیزی شروع شود و سپس دوز افزایش پیدا کند.

• بهترین زمان مصرف در یکی دوهفته اول بعد از غذاست اما بعد از این مدت قبل از غذا هم میتوان مصرف کرد البته با آب.

• دوز معمول: یک تا شش قاشق چایخوری در روز، با توجه به ویژگی های افراد (سن، وزن بدن، وضعیت تغذیه عمومی). اما ورزشکاران میتوانند در روز ۱۰۰ گرم رو هم مصرف کنند.

نان زنبور یا نان گرده

- همان گرده زنبور عسل تخمیر شده است. اما این ماده بطور مصنوعی توسط انسان ها ساخته نمی شود، بلکه زنبورها از طریق افزودن مقدار کمی از بزاق خود و مقداری عسل به گرده گل، این ماده را تولید می کنند.
- نان گرده گل را زنبور پس از آن که بر روی گیاهان و گل ها رفت، با جمع آوری در شان های کلنی، با عسل می پوشاند تا هم خودش و هم لارو های جوان بتوانند از آن تغذیه کنند.

ترکیب نان گرده: گرده های گل + بزاق زنبور + شهد گیاهان + عسل

- تنها مشکل نان گرده این است که ترش مزه است و راه حلش این است که با عسل یا ... مخلوط شود و خورده شود.

نحوه تجویز نان گرده

- خوراکی
- کسانی که در بیمارستان بیماری سختی دارند و توانایی بلع ندارند از طریق لوله تجویز شود.
- شیاف مقعدی و واژنی
- استعمال خارجی به صورت ماسک زیبایی
- نان گرده رو فریز کرده بعد پودرش کرده و با ماست و عسل ترکیب کرد.
- و ...

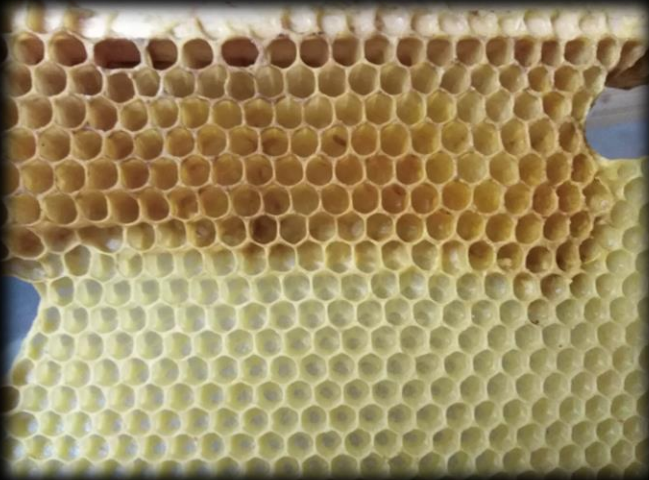

شمع يا موم BEES WAX

شمع یا موم

- جرم خانه زنبور عسل که عسل را در آن جمع می‌کند موم گویند.
- سه نوع می‌باشد:
- یکی آنست که زنبور عسل، عسل را در آن جمع می‌کند و این مایل بسرخ‌ی و زردی و نرم و چرب و خوش‌بو می‌باشد و بوی عسل از تازه آن می‌آید
- دوم آنست که پرده‌های خانه خود را از آن می‌سازد و در آن عسل نمی‌باشد و این متوسط است در خوبی و بدی
- سوم چیزی سیاه رنگ است که بر خانه خود می‌مالد و این بد است

شمع یا موم

- **بهترین:** سرخرنگ بود و خوشبوی که بوی عسل از وی آید
- **طبیعت:** معتدل بود و برخی گویند گرم بود
- **خوراکی:** مفید در زخم گوارشی، کاهنده اشتها، سرفه، گرفتگی صدا، درد گلو
- **موضعی:** نرم کننده، از بین برنده لک های صورت، مفید در زخم، خارش، خشکی پوست
- موضعی در رکتوم با گل سرخ برای زخم
- در ساخت گرمهای موضعی

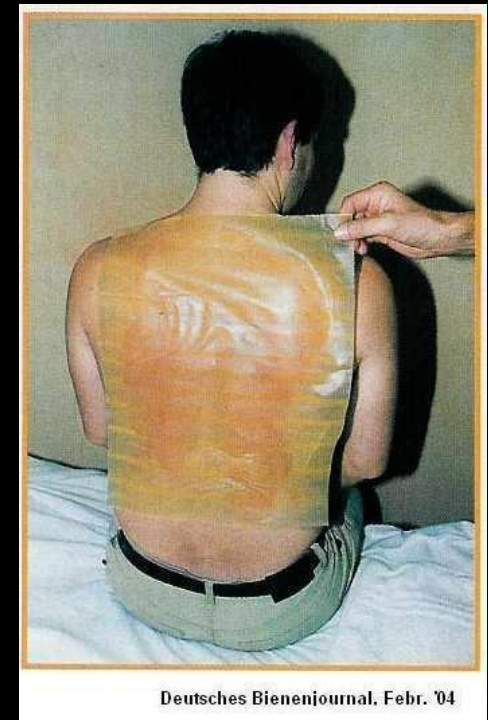
- بخور او مفید در رفع عفونت در هوای آلوده و اذیت بوی مردار

برخی اشکال موضعی موم در طب سنتی ایران

- به تنهایی ورق ساخته بر بدن گذارند ...
- گذاشتن ریزه ریزه کرده آن با زردچوبه خشک کوبیده در پارچه بسته و به روغن کنجد گرم کرده مسکن دردها
- چون از موم زرد یا سرخ با روغن سوسن و یا گل سرخ ترکیب نمایند و سه هفته در آفتاب گذارند سپس بر اورام گذارند ...

Dr Mokaberinejad

شمع یا موم در آپی تراپی

BEES WAX

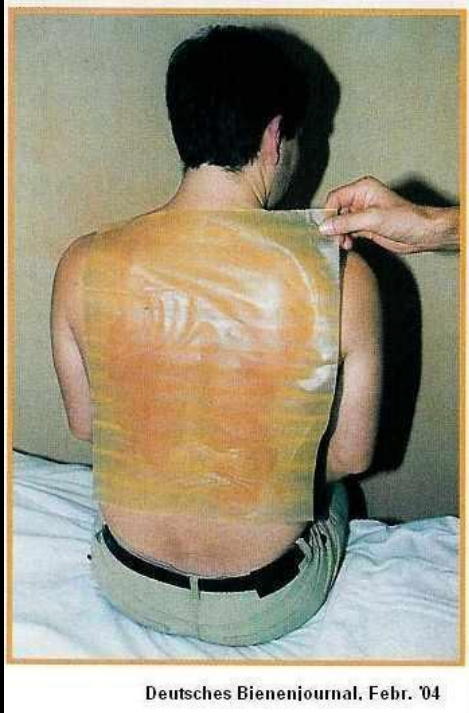
- موم داخل بدن خود زنبور تولید میشود و از زنبور ترشح میشود در ابتدا که ترشح میشود سفید سفید است. با اضافه کردن گرده به مرور رنگش زرد میشود. موم کهنه رنگ قهوه ای دارد.
- از نظر استحکام بستگی به حرارت دارد. حرارت زیر صفر شکننده و ترد میشود و بالای ۶۲ درجه ذوب میشود. نکته ی جالب این است که موم جامد است، موم آتش نمیگیرد و همچنین دود هم ندارد.

- موم زنبور عسل به خودی خود به اندازه یک محصول واقعی زنبور عسل مفید نیست . اهمیت آن عمدتاً به این واقعیت بستگی دارد که می تواند داروهای دیگر را قوام دهد، حمل یا محافظت کند.
- در حوزه ی هوای کندو درمانی محققان آلمانی به این نتیجه رسیده اند که بوی خوب کندوی عسل از موم و بره موم می آید.

مصارف درمانی موم

موم در بدن هضم نمی شود ولی با جویدن موم خاصیت آن میتواند به تمام بدن برسد.

Deutsches Bienenjournal, Febr. '04

در قدیم برای پر کردن دندانها از موم استفاده میکردند.

امروزه تبت و چین از موم درمانی تبتی استفاده میکنند .

وقتی بخشی از بدن مشکل دارد یا اندام خاصی درد میکند، موم رو حرارت میدهند و آن را با بره موم ترکیب میکنند و با آن عضو را میپوشانند.

مصارف درمانی موم

- خواص ضد عفونی کننده، (شمعی که با موم خالص تهیه شده میتواند هوای اطرافش رو پاکسازی کند).
- نرم کننده،

- ضد التهاب، (آماس لثه، التهاب پوست و ...)
- ضد اکنه

- ضد خونریزی مویرگ،
- بهبود وضعیت پوست،

- حساسیت فصلی

- برای زدودن موهای زائد

- در شیافهای رکتوم و واژینال

- باعث تجمع و انتشار گرما میشود و در درمان بیماری هایی که ناشی از سردی در بدن است بسیار مفید است

مصارف غیر درمانی موم

استفاده از موم زنبور عسل در صنایع غذایی:
 ✓ پوشش برای شیرینی ها
 استفاده از موم زنبور عسل در صنایع:
 ✓ ریخته گری
 ✓ جواهرات
 ✓ روکشی که آهنگران برای جلوگیری از زنگ زدن آهن استفاده می کنند
 ✓ در صنایع چوبی هم به عنوان محافظ و نگهدارنده
 ✓ و ...

✓ شمع ها
 ✓ عروسک ها
 ✓ اسباب بازی ها
 ✓ مجسمه های کوچک یا بزرگ (موزه مادام توسو)
 ✓ لاک و جلا دهنده
 ✓ مداد شمعی
 استفاده از موم زنبور عسل در لوازم آرایشی و بهداشتی:
 ✓ رژ لب رنگی
 ✓ ماسک های صورت
 ✓ به عنوان بخشی از انواع کرمها، لوسیونها و مرهمهای بدن و صورت

HONEY

عسل

انگبین

شهد

MEL

42

عسل زنبور عسل
HONEY
انگبین،
شهد،
MEL

عسل

• بخاری است که در جو بالا می آید و می رسد، سپس در شب جامد می شود و غلیظ می شود و عسل می شود، گاهی انگبینی شود که ما آن را عسل گوئیم و با توجه به درختان و سنگ هایی که روی آن می افتد فرق می کند مثل گزانگبین.

پس عسل شبنم پنهانی است که بر گل ها و چیزهای دیگر می ریزد و زنبورها آن را می چینند، بیشتر آنهایی که قابل رویت هستند را مردم می گیرند و پنهان ها را زنبورها می گیرند و زنبورها آنها را فقط برای تغذیه و ذخیره آنها برمی دارند.

قانون ابن سینا

CANON OF MEDICINE (AVICENNA)

از دیدگاه طب سنتی: عسل

بهترین

- صاف
- قوام دار
- خوشبو
- مایل بسرخي (بعد سفید)
- خوش طعم با کمی حدت
- شیرینی مطبوع
- بدون موم
- چون با انگشت بردارند تار بندد
- بهاری باشد بعد از آن تابستان و آنچه زمستانی باشد بد است

از دیدگاه طب سنتی: عسل

نامناسب

- رنگ سبز، سیاه
- خشک شده و رطوبات آن تحلیل یافته
- تلخ یا ترش
- کهنه (یک یا دو سال مانده باشد)
- رقیق شده
- بدبوی
- بسیار تیز و با حدت می باشد
- زمستانی یا پاییزی باشد (نوعی از عسل پاییزی بود که چون ببویند عطسه آورد و خوردن آن جایز نیست).

GENERAL ASPECT.

- cleanliness
- clearness, clarity
- fluidity, consistency, viscosity
- colour
- Taste
- Odour, aroma and flavour
- opalescence
- homogeneity
- granulation

استفاده های مختلف از عسل در طب سنتی ایران

- غذا – دارو (Nutraceutical)
- مصلح برخی مواد غذایی مثل پنیر، سیب، سرکه، بارهنگ، اسپرزه، به، عناب و ...
- اثرات حفاظتی و نگه دارنده مخلوط سیاهدانه و عسل
- آهسته رهش
- رساندن دارو به تمام بدن
- اثر تقویت کنندگی درمان مثل صبرزرد
- ترکیبات درمانی مختلف مثل سرکه انگبین (سکنجبین) یا ماءالعسل
- و ...

کاربرد عسل

خوراکی

- تقویت کننده
- مفید برای مشکلات معده
- دفع مواد زائد از سر و ریه و معده
- مناسب در سنگ کلیه و مشکلات مثانه
- در فلج صورت و بدن
- مفید در درد مفاصل
- اشتها آور
- تقویت نیروی جنسی
- تسکین دل پیچه
- ...و

کاربرد عسل، موضعی:

- حافظ جسد میت از فساد
- مانع تعفن گوشت و پیه
- حافظ قوت
- مشکلات زنان
- به خلاف سایر شیرینیها جهت زخمهای لته و تقویت دندان
- غرغره برای جراحی حلق و لوزتین
- حقنه با آب بارهنگ، برای زخمهای گوارشی

- مشکلات چشم
- مشکلات گوش
- ضد عفونی کننده زخمها و التیام آن و مفید در جراحات عمیق
- لک های صورت
- برای شپش
- برای دمل ، جوش
- درد مفاصل
- با شبت جهت رفع آثار ضربه و اگزما

- به طور کلی برای افراد با مزاج سرد، فصل سرد و شهرهای سرد مفید است.
- بهتر است در افراد گرم مزاج با سرکه، آبلیمو، نارنج و ... مصرف شد تا گرمی عسل آزاردهنده نباشد و گرنه میتواند باعث سردرد و افزایش تشنگی و تهوع و استفراغ و ... شود.

• عسل سرخ رنگ شفاف و خوشبو و ... برای مداوا بهتر است.

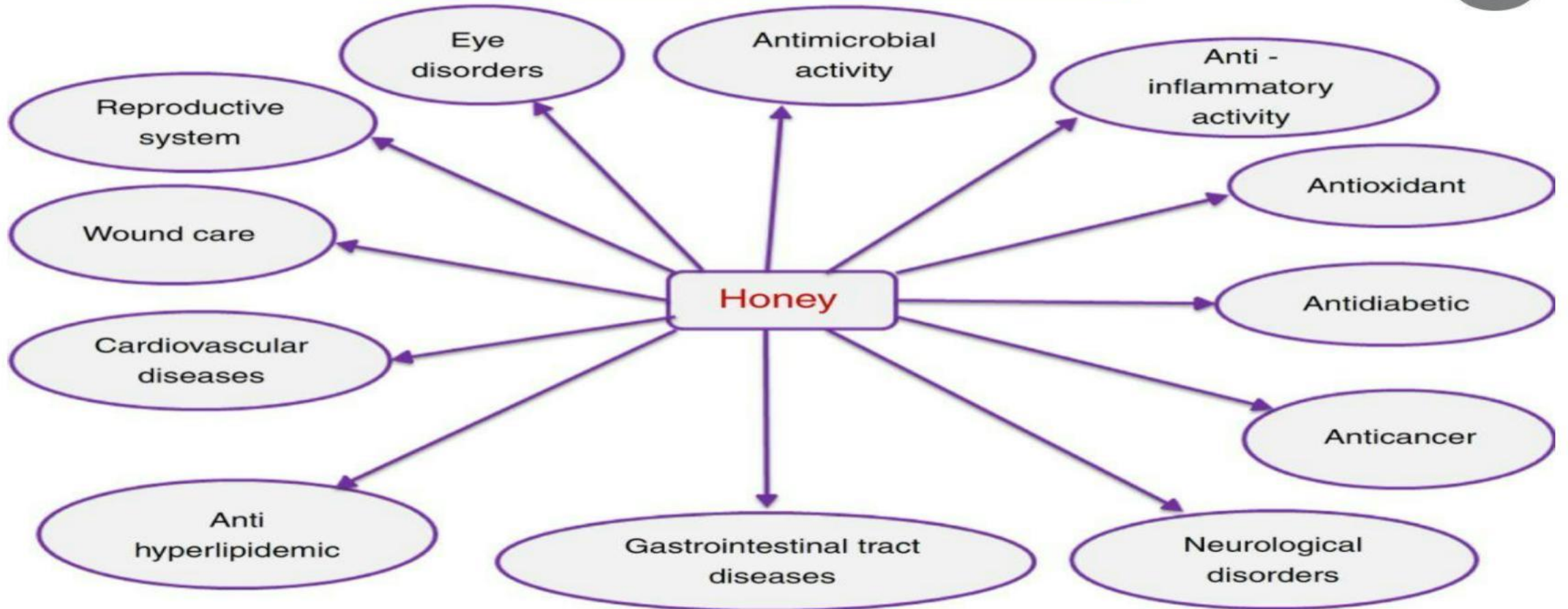
• عسل سفید نباتی به اوصاف مذکوره برای تغذیه بهتر است.

• عسلی که بر برگ‌های گیاهان گرم و خشک مانند صعتر، حاشا و افسنتین هست، تندترین و برترین است.

• عسل خام، برای درد معده و امعا و ... مفید است. اما محرک سرفه و نفاخ است.

• عسل کف گرفته غذائیت، بیشتر است. بدون نفخ و مسکن سرفه است.

Therapeutic efficacies of Honey

و نکته پایانی

خواص درمانی محصولات زنبور عسل منوط به نوع گیاهی است که استفاده میکند

